

När bokförlaget hörde av sig och bad mig och min kollega skriva en uppföljare till boken om rättshaveristiskt beteende, var valet av plats för mitt arbete självklart. Genast bokade jag stugan vid Vesterhavet på Jylland, där de flesta av mina böcker kommit till. Måhända lite stereotyp och klichigt, men jag skriver bra med havet som synfält och dess tidlösa brus i öronen. Naturligtvis i ständigt sällskap med hunden Dante. Då vi kommit över de sista sanddynerna på väg till stugan och havet låg framför oss tänkte jag på de hemvändande grekiska soldaterna som varit i omtumlande tjänst hos den persiske kungen Kyros. När de äntligen blev varse synranden av Svarta havet, vilket betydde nästan hemma, utropade de "Thalatta, Thalatta", havet, havet. Det är lätt att förstå deras glädje vilken det berättas om i historieverket Anabasis. Havet bär alltid på något välkomnande och välkänt i all sin storhet.

Dante som mest är van vid Vättern, ett småländskt och östgötskt fattigmanshav, kan inte hejda sig utan dricker av det salta vattnet. När vi kommer till stugan måste han släcka törsten med än mer sötvatten. Därför väcker han mig också kl 01.00 på natten och vill ut och kissa. Vi vandrar i den ljumma sommarnatten utmed havsstranden. Det är fridfullt, havet luktar tång och rör sig i ett stilla brus. Jag kommer att tänka på Gunnar Ekelöf: "Oändligheten finns emedan den fattas oss". Ljudet av vågorna som rullar mot strand som alltid funnits där och som ska höras långt efter det vi gått ur tiden. Inte undra på att poeter och författare lockats av havet. Pär Lagerkvist som gjort döden mer uthärdlig med orden: Din frid ska vara oändlig, så som havet. Bredvid mig som en skugga vandrar i tankarna Katarina Frostenson som i diktsamlingen "Tre vägar" låter havets brus bli ett barmhärtigt och stillsamt Requiem för all sorg. Jag nästan kan se henne i sommarskymningen där hon bland strandens vrakgods letar lindring för smärtan. Samma hav som spolade upp en vilsen Odysseus vilken bar 1900-talets stora tragedi på sina axlar i Eyvind Johnsons roman Strändernas svall. En roman om det närvarande. Havet rymmer och tar emot våra liv. Musikhistorikern och nobelpristagaren i litteratur år 1915 Romain Rolland talade om den oceaniska känslan. Ett tillstånd av närhet och sammanhang. Värld och existens smälter samman till en enhet på ett lika självklart som outgrundligt sätt. Sigmund Freud som hade svårt för det metafysiska och religiösa opponerade sig och menade att den oceaniska känslan var en infantil upplevelse av barnets symbios med modern. Kanske ett minne av fostervattnets skvalpande som ett första havsbrus i livet.

Människor med rättshaveristiskt beteende skulle behöva lite oceanisk känsla. De har förlorat bruset av havet och bär på en oförmåga att smälta egna och andras tankar till djupa insikter. Istället ser de alla uppkomna situationer ur ett juridiskt rättviseperspektiv och sitter fast i en lika egoistisk som misstänksam hållning till världen runt omkring. Inget hav i sikte där. Kanske lider de mest själva. Inte ens Astrid Lindgren lyckades hitta något försonligt i deras beteende. I sin dagbok 1947 skrev hon: *"Rättshaveristerna, är det inte de, som ställer till allt ont både i större och mindre sammanhang? Deras förkrympta själar har inte plats för någon generositet eller människokärlek"*. Ordet kommer från tyskans Rechthaberei; rättshavare som på svenska blivit rättshaverist och framkallar bilden av någon som lidit ett moraliskt skeppsbrott. Det finns en sida i Corren jag läser med skräckblandad förtjusning: Dagens ros och dagen ris. Kloka och fina saker sägs där om vardagens hjältar. Ibland smyger sig röster in med ett rättshaveristiskt perspektiv. Sture som fått en parkeringsbot och skrev till parkeringsvakten: "Om alla offentligt anställda var lika snabba och effektiva som du skulle vi få ett drömsamhälle". Eller Hans som varit på Lucullus med ett brev: "Till dig på Lucullus postavdelning som klistrade ett frimärke snett på ett viktigt brev. Min hustru blev mycket sårad". Den ironiska elakheten och lättväckta kränktheten. Vilken kontrast det är med Katarina Frostensons havsvandring, där tingen på stranden blir meningsbärande storheter och där egot förminskas i takt med dessa ting. Psykiatrins pappa, Emil Kraepelin, som år 1909 sökte fånga det rättshaveristiska beteende i en diagnos, menade att det var män som drabbades av denna åkomma. Man kan tro så när man läser Corren. Inom vård, socialtjänst, skola och rättsväsendet är bilden en annan. Både män och kvinnor och i allt större utsträckning. Vi har förlorat kontakten med det där havet som gör jaget litet men existensen stor. I mitten på 1980-talet gick jag i min första psykoterapi hos en äldre psykolog i Uppsala. I sitt väntrum hade han en tavla föreställande en pappa och son som står vid stranden till ett vidsträckt hav. Pappan har lag armen om sonens axlar. Båda blickar ut mot horisonten, vågornas vatten når nästan deras fötter. Jag kom ofta tidigt till mina sessioner och hade därför gott om tid att betrakta den där tavlan. Den gjorde mig trygg på något sätt, som om terapin började redan i väntrummet. Ibland tolkade jag tavlan som mötet med min psykolog. Det var han som la armen om mig och visade på en livshistoria och framtid jag inte behövde vara rädd för. Ibland blev tavlan en dröm om att själv äga en pappa som kunde ha varit så där närvarande och förtröstansfull. Varje

gång psykologen öppnade sin dörr och nickade att det var min tur, kastade jag ett sista öga på tavlan innan jag gick in för att ta itu med veckans mått av livets elände. Den ville jag ha med mig in till fåtöljen. Tills jag en dag gick lite närmare tavlan och såg att det fanns en text längst ned. Något som pappan sa till sonen: "Jämfört med havet min son, så är du bara en liten skit". Några veckor senare avslutade jag terapin och lämnade min psykolog med insikten att livet trots allt är en ganska trixig och komplicerad affär. Det är därför som jag ibland måste återvända till havet.

Jakob Carlander